

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

LIUDAS TRUSKA

**LIETUVIAI IR ŽYDAI NUO XIX A.
PABAIGOS IKI 1941 M. BIRŽELIO**

ANTISEMITIZMO LIETUVOJE RAIDA

Leidykla

Vilnius, 2005

TURINYS

IVADAS	5
1. XIX A. PABAIGA – XX A. PRADŽIA	17
1.1. LIETUVIŲ KAIMYNAI ŽYDAI	17
1.2. VERSLO KONKURENTAI	28
1.3. PO 1905 M. REVOLIUCIJOS	40
2. „AUKSO AMŽIUS“ – ŽYDŲ AUTONOMIJA NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (1919–1926 M.)	57
2.1. ŽYDAI IR LIETUVOS VALSTYBĖS IDĖJA	57
2.2. ASMENINĖ ŽYDŲ AUTONOMIJA	62
2.3. ŽYDAI – LIETUVOS VALSTYBĖS KŪRIMO DALYVIAI	67
2.4. AUTONOMIJOS PANAIKINIMAS	72
2.5. ANTISEMITIZMO RAIŠKA ŠALYJE	77
3. ŽYDAI LIETUVOS RESPUBLIKOJE 1927–1940 M.	89
3.1. SKAIČIUS IR SUDĖTIS	89
3.2. ŽYDŲ PADĖTIS, VALDŽIOS POLITIKA	93
3.2.1. PADĖTIES VERTINIMAI	93
3.2.2. BENDRIEJI VALDŽIOS POLITIKOS BRUOŽAI	94
3.2.3. BANDYMAI ATKURTI ŽYDŲ INSTITUCIJAS	99
3.2.4. SAURTO PRIEŠ ŽYDUS NETOLERAVIMAS	101
3.2.5. PILIETINĖ DISKRIMINACIJA. VALDŽIOS KADRŲ POLITIKA	105
3.2.6. ŽYDŲ STŪMIMAS IŠ VERSLŲ	108
3.2.7. KULTŪRINE AUTONOMIJA	112
3.3. ŽYDAI – LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIAI	117
3.3.1. INTEGRAVIMASIS Į ŠALIES GYVENIMĄ	117
3.3.2. „ŽYDIŠKIAUSI“ ŽYDAI	122
3.3.3. LIETUVOS PATRIOTAI	124
3.3.4. ŽYDAI IR LIETUVOS KOMUNISTŲ PARTIJA	127
3.4. ANTISEMITIZMO STIPRĖJIMAS 4-AJAME DEŠIMTMETIJE	132
3.4.1. ANTISEMITIZMO YPATUMAI LIETUVOJE	132
3.4.2. ANTISEMITIZMO STIPRĖJIMO PRIEŽASTYS	135
3.4.3. RADIKALIŲJŲ POLITINIŲ JĖGŲ STIPRĖJIMAS	138
3.4.4. ŽYDŲ ĮVAIZDIS MASINĖJE LIETUVIŲ SĄMONĖJE	143
3.4.5. LIETUVIŲ VERSLININKŲ SAJUNGA IR VERSLŲ „ATLIETUVINIMO“ SAJŪDIS	148
3.4.6. 1934–1936 M. ANTIŽYDIŠKI EKSCESAI ŽEMAITIJOJE	158
3.4.7. ANTISEMITIZMO BANGA 1938–1939 M.	160
3.4.8. TAUTININKIŠKOSIOS VISUOMENĖS POŽIŪRIS Į „ŽYDŲ KLAUSIMĄ“	168

3.4.9. „ŽYDŲ KLAUSIMAS“ IR KATALIKIŠKOJI VISUOMENĖ	172
3.4.10. KAIRIŲJŲ IR LIBERALIŲJŲ JĖGŲ POŽIŪRIS Į ŽYDUS	179
3.4.11. LIETUVIŲ INTELIGENTIJA IR ŽYDAI	180
3.4.12. STUDENTIJOS IR MOKSLEIVIJOS POŽIŪRIS Į ŽYDUS	184
3.4.13. KAIMIEČIŲ POŽIŪRIS Į ŽYDUS	191
3.4.14. LIETUVIAI IR ŽYDAI SSRS OKUPACIJOS IŠVAKARĖSE	195

4. LIETUVIŲ IR ŽYDŲ SANTYKIŲ KRIZĖ SSRS OKUPACIJOS METAIS (1940–1941)	209
4.1. ŽYDŲ KALTĖS LIETUVAI MITAS	209
4.2. ŽYDAI IR SOVIETŲ VALDŽIA	213
4.3. LIETUVIŲ AKTYVISTŲ FRONTAS IR ŽYDAI	230
4.4. ATPIRKIMO OŽYS	247
PABAIGA	269
SUMMARY	289
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	300